

SLUITING PANDORA OVERVALT CLIËNTEN

Patiënt overleden, toch nog overwacht. De sluiting van het kantoor van Pandora sloeg bij de cliëntenbeweging in als een bom. Het ooit beroemde pand aan de rand van het Amsterdamse Vondelpark sloot begin februari zijn monumentale deur en haalde twee websites uit de lucht.

Waarom heeft Pandora nooit aan de bel getrokken bij alle mensen die hun steun-

nen, of een nieuwsbrief krijgen?" aldus een teleurgestelde reactie op de website van Psy.

'Het was een volslagen verrassing voor ons. Onze cluster ggz was niet op de hoogte', reageert Ad Warnar, directeur van Cliëntenbelang Amsterdam. Deze organisatie, de vrucht van een jarenlang fusieproces van vier vooruitstrevende belangen-

clubs, timmert' weer aan de weg. Dit keer vanuit de visie van cliënten/patiënten, ouderen, gehandicapten en mantelzorgers. 'Er is door onze mensen in het verleden weleens met Pandora gesproken over samenwerking, maar die is nooit van de grond gekomen. Dat ze nu niet eerder aan de bel hebben getrokken is spijtig, want samen bereik je veel meer', zegt de nieuwe directeur van deze professionele belangenorganisatie. 'Maar wij zijn blij dat de vrijwilligersactiviteiten behouden blijven.'

Pandora blijft als stichting voorlopig nog bestaan. Al het werk van de ervaringsdeskundige vrijwilligers is de laatste maanden zorgvuldig overgedragen aan Stichting samenwerking Cliëntenbond-Voice. En het bestuur van Pandora blijft actief

betrokken bij Helpdesk, Depressielijn, Forum en voorlichtingen in het onderwijs, die eveneens zijn overgedragen aan Cliëntenbond-Voice.

Verzet tegen verandering

Stichting Pandora begon in 1964 als autonome voorlichtingsorganisatie met een 'deftig' bestuur en kapitaal uit de zakenwereld. Het grote publiek maakte door reclameachtige slogans kennis met stigma en psychiatrie. Het ging erom de beeldvorming te beïnvloeden. Iedereen uit die tijd kent de spiegelposter met de tekst van Carmiggelt: 'Ooit een normaal mensen ontmoet... en beviel het?' Vanaf eind jaren zeventig speelde Pandora een belangrijke rol in de cliëntenbeweging in steeds wisselende functies: als bondgenoot, serviceorgaan en als bemiddelaarster tussen cliënten/patiëntenorganisaties en overheid. Diezelfde overheid heeft nu de geldkraan dichtgedraaid.

Oud-directeur van Pandora, Hans van der Wilk, zat als beroepsbestuurder van diverse organisaties in en buiten de ggz dichtbij het vuur. Als laatste in het bestuur van het Fonds PGO. Hij was daardoor nauw betrokken bij de veranderingen van subsidiestromen vanuit de overheid in 2006. Vanaf die tijd konden alleen cliënt/patiëntge-

stuurde organisaties nog subsidie krijgen. 'Ik heb me daar in het Fonds PGO sterk tegen verzet, maar dat hielp niet, zo gaat dat soms in besturen', zegt Van der Wilk.

De oud-politicus was rond de bewogen actie jaren '80, de eerste ervaringsdeskundige directeur van Pandora. In de jaren negentig voerde hij als commissielid voor de overheid fusiebesprekingen met de drie grote organisaties: Pandora, Cliëntenbond en de Landelijke patiëntenraden (LPR). Zonder resultaat. 'Ik heb me altijd heel erg verbonden gevoeld met Pandora', zegt Van der Wilk. 'Maar ik dacht ook: kijk eens goed waar het nu echt om gaat en om wie; er moet een mogelijkheid zijn om de kwaliteiten van al die cliëntenorganisaties te verbinden. Dat is bij Pandora gestrand op het bestuur en de professionals die uiteindelijk vonden dat het niet kon.

Ik kon me dat wel voorstellen, maar ik heb ook tegen te zetten: je moet goed kijken waar je winst te halen

is. En die ligt niet altijd in je verzetten tegen verandering. Pandora heeft waarschijnlijk onderschat dat er bewegingen zijn die groter zijn. Ik denk dat ze toch gedacht hebben: we redden het wel.'

Concurrentie

Activisten in de cliëntenbeweging reageren verschrikt op het nieuws. De expertise van Pandora betekende voor hen de laatste jaren een belangrijke steun. In de dwang- en drangdiscussie en in de 'klankbordgroep' voor het nieuw wetsvoorstel voor Verplichte ggz. 'Het cliëntenperspectief raakt ernstig vernauwd als het bij de discussies over het nieuwe wetsvoorstel alleen op mij neerkomt', vreest Jolijn Santegoeds van 'ekeer tegen de Isoleer. 'Ik wil die verantwoordelijkheid ook niet in mijn eentje dragen.' Zij stuurde meteen na het nieuws een brandmail naar het ministerie van VWS. Onderzoeker Wouter van de Graaf noemt de sluiting van Pandora een groot gemis. 'Ze pasten niet makkelijk in één hokje, dat was juist het unieke.' Ook hij werd door het nieuws overvallen. 'Jammer. Als we wisten dat het zo nijpend was, hadden we meer actie kunnen voeren.' Hij merkt op dat de nieuwe subsidieregeling flinke onrust en ook concurrentie heeft veroorzaakt in de cliëntenbeweging. 'Veel organisaties zijn nu vooral bezig met het eigen voortbestaan. Het is lastig ze dat te verwijten. Pandora was erg actief in de dwang- en drangdiscussie. Ze hadden een gedegen en bevlogen soort betrokkenheid.' De e-mail van Jolijn Santegoeds kreeg, dankzij enkele goed gekozen bcc's, onmiddellijk respons uit verpleegkundige hoek. 'In mijn lessen aan verpleegkundig specialisten in spe laat ik nu al

tien jaar dia's zien van die twee oude affiches van Pandora', schrijft Cecile aan de Stegge in een brief aan minister Klink. 'Pandora heeft heel veel betekend voor de emancipatie van verpleegkundigen', zegt Aan de Stegge. Haar boek over de historie van psychiatrische verpleegkunde in Nederland komt dit jaar uit. 'Pandora is voor de verpleegkundigen nog steeds een van de meeste zichtbare cliëntenorganisaties', vindt Aan de Stegge, die betreurt dat de expertise van Pandora verloren gaat. 'Pandora heeft een bibliotheek, een documentatiecentrum en websites opgebouwd waarvan men in het hele land profiteert.'

In haar brief wijst zij de minister op het stigma dat bij psychiatrische problematiek nog volop leeft. 'De jonge specialisten (die het spiegelaffiche meestal nog nooit gezien hebben) vragen altijd hetzelfde: Waarom worden dergelijke affiches nu niet meer gemaakt? Wij vinden dat heel belangrijk! Vervolgens wijden zij dan uit over de meer dan afschuwelijke bejegening die psychiatrische patiënten ook vandaag de dag nog ten deel valt op bijvoorbeeld een afdeling EHBO (na een suïcidepoging of automutilatie).'

Aan de Stegge vraagt minister Klink nog twee jaar financiële steun voor het goed afwikkelen van de kennisoverdracht van Pandora. 'Zodat de oorspronkelijke niet-ziektegebonden voorlichting behouden wordt.' Volgens haar hebben de spiegelposter en ook andere activiteiten van Pandora onder de verpleegkundigen een enorme bewustwording teweeggebracht.'

Pandora wilde geen commentaar geven.